

Krajowy program hodowlany dla bydła rasy Montbeliarde w Polsce

Do rasy montbeliarde zalicza się bydło tej rasy pochodzenia krajowego lub zagranicznego oraz potomstwo pochodzące z kojarzenia w/w bydła.

Zaimportowane do Polski bydło rasy Montbeliarde pochodzi ze wschodu Francji i jest bydlęciem o kombinowanym, mięsno-mlecznym typie użytkowym. Charakteryzuje się we Francji wydajnością mleczną na poziomie 6500-7500 kg mleka, przy średniej zawartości tłuszczu 3,90-4,00% i dobrej zawartości białka (3,30-3,40%). Skład chemiczny mleka krów tej rasy sprawia, że jest ono odpowiednie do produkcji serów wysokogatunkowych.

Populacja żeńska bydła rasy Montbeliarde w Polsce na koniec 2009 r. w stadach objętych oceną wartości użytkowej i wpisanych do ksiąg zwierząt hodowlanych wynosiła 2401 sztuk. W roku 2009 przeciętna liczba krów wynosiła 1 312,3 a ich wydajność plasowała się na poziomie: 7 125 kg mleka, 294 kg tłuszczu, 249 kg białka, o zawartości 4,12% tłuszczu i 3,49% białka.

Celem programu hodowlanego dla bydła rasy Montbeliarde w Polsce jest postęp genetyczny prowadzący do doskonalenia populacji krów typie kombinowanym z przewagą cech mlecznych. Doskonaleniu podlegają cechy wpływające w zasadniczy sposób na poprawę opłacalności produkcji: wydajność mleka, wydajność białka, wydajność tłuszczu, cechy typu i budowy, ze szczególnym uwzględnieniem budowy wymienia i nóg, cechy funkcjonalne oraz cechy opasowe i rzeźne. Stosunek cech mlecznych do mięsnych powinien wynosić 60:40, przy czym dopuszcza się typ kombinowany mleczno-mięsny w proporcji cech mlecznych do mięsnych 50:50.

Praca hodowlana prowadzona jest wyłącznie na poziomie stad. Nasienie niezbędne do jej prowadzenia jest w całości importowane.

Wzorzec rasy Montbeliarde

SAMICA

1. **Wysokość w krzyżu:** odpowiednia do wieku zwierzęcia; optymalny wzrost pierwiastki to 130-136 cm, a krowy dorosłej 135-145 cm
2. **Sylwetka:**
  - kształt ciała zbliżony do prostokąta,
3. **Umięśnienie:**
  - wypukłe, profile mięśni wyraźnie zaznaczone,
4. **Głowa i szyja:**
  - głowa średniej wielkości, dopuszczalna głowa cięższa, szyja średniej długości, dobrze umięśniona o wyraźnym fałdzie na podgardlu w kierunku mostka,
5. **Barki:**
  - dobrze umięśnione, dobrze przylegające łopatki, wyrostki grzbietowe kręgosłupa lekko wystające ponad łopatki,
6. **Klatka piersiowa:**
  - wysklepiona, nieco szersza w części tylnej, żebra szeroko rozstawione,
7. **Brzuch:**
  - głęboki i pojemny,
8. **Grzbiet:**
  - szeroki i prosty, mocny, prosta i szeroka partia lędźwiowa, umięśnienie dobrze zaznaczone,
9. **Zad:**
  - lekko spadzisty, długi, szeroki, dobrze umięśniony, profile mięśni, zwłaszcza udowych, wypukłe, prosta nasada ogona, dopuszczalna lekko uniesiona nasada ogona,
10. **Nogi:**
  - szeroko i równolegle ustawione, lekko skątowane, o silnej kości i wyrazistych stawach, prawidłowy kąt stawu skokowego i stawu pęcಿನowego, wysoka piętka racicy, racice lekko rozwarte,
11. **Wymię (dotyczy krów):**
  - pojemne, w części tylnej zawieszane wysoko i szeroko, zawieszenie przednie wyraźnie wysunięte do przodu, dobrze połączone z powłokami brzuszными, o cienkiej skórze, delikatnie owłosionej z wyraźnie zaznaczonymi żyłami mlecznymi, równomiernie

rozwiniętymi ćwiartkami, strzyki centralnie rozmieszczone na ćwiartkach, pionowo ustawione, cylindryczne o długości 6-7 cm i grubości 2,5 cm. Wymię czyste - bez dodatkowych strzyków i przystrzyków,

12. **Ogólny wygląd:**

- harmonijny, o nieco lepiej zaznaczonych cechach mlecznych, lecz równocześnie o dobrym umięśnieniu,

13. **Umaszczenie:**

- łaciate, na białym tle łaty duże lub drobne, od bułkowo-żółtych do czerwonych, łaty barwne rozmieszczone na szyi, grzbiecie, bokach i zadzie, barwna nasada ogona. Głowa, brzuch, wymię, nogi i dolna część ogona biała, dopuszczalne jednostronne lub obustronne barwne okulary, rogi na całej długości woskowo-żółte, racice jasne.

SAMIEC

1. **Wysokość w krzyżu:** odpowiednia do wieku zwierzęcia;

2. **Sylwetka:**

- żebra długie, szeroko rozstawione i dobrze wysklepione,

3. **Umięśnienie:**

- wypukłe, profile mięśni dobrze zaznaczone,

4. **Głowa i szyja:**

- głowa mocna, szeroki pysk, mocna żuchwa, szyja mocna, średniej długości z łopatkami łagodnie w grzbiet, wyraźnie zaznaczony fałd na linii gardło-podgardle-mostek,

5. **Klatka piersiowa:**

- szeroka, dobrze wysklepiona, żebra szeroko rozstawione, kości żeber zaokrąglone i długie, połączone łagodnie z łopatkami,

6. **Grzbiet:**

- prosty i proste, mocny, prosta i szeroka partia lędźwi, umięśnienie dobrze zaznaczone,

7. **Zad:**

- lekko nachylony do tyłu, długi i szeroki, profile mięśni zwłaszcza udowych wypukłe, prosta nasada ogona, dopuszczalna lekko uniesiona nasada ogona,

8. **Nogi:**

- szeroko ustawione o silnej kości i wyrazistych stawach, prawidłowy kąt stawu skokowego i stawu pięcinowego, wysoka piętka racicy, racice lekko rozwarte,

9. **Ogólny wygląd:**

- harmonijna, proporcjonalna budowa, wykazująca cechy męskie, wigor, siłę, skóra średniej grubości, pokryta błyszczącą, jedwabistą sierścią, umięśnienie wypukłe, profile mięśni dobrze zaznaczone, drugorzędne cechy płciowe wyraźnie zaznaczone.

10. Umaszczenie:

- łaciate, dopuszczalne dropiate, na białym tle łąty duże lub drobne, od bułkowo-żółtych do czerwonych. Łąty barwne rozmieszczone na szyi, grzbiecie, bokach i zadzie, barwna nasada ogona. Głowa, brzuch, nogi i dolna część ogona biała, dopuszczalne jednostronne lub obustronne barwne okulary, rogi na całej długości woskowo-żółte, racice jasne.

Szczegółowe zasady oceny wzorca rasy samicy i samca są uaktualniane wg potrzeb wypracowywanych wspólnie przez specjalistów ds. oceny typu i budowy bydła mlecznego oraz selekcjonerów zatrudnionych przez prowadzącego księgę.

Standard hodowlany dla zwierząt wpisywanych do części wstępnej księgi

Cieliczki i krowy wpisywane do części wstępnej księgi powinny posiadać umaszczenie charakterystyczne dla rasy Montbeliarde.

Zgodność umaszczenia z wzorcem rasy określa zootechnik oceny wartości użytkowej w chwili zakładania dokumentacji hodowlanej w stadzie poddanym ocenie wartości użytkowej lub selekcjoner podmiotu prowadzącego księgę hodowlane dla bydła ras mlecznych.. Dla zwierzęcia posiadającego pochodzenie, rasę określa się na podstawie rasy rodziców i koduje za pomocą kodów literowych ujętych w słowniku ras przez organizacje międzynarodowe ICAR i INTERBULL oraz Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Dla bydła rasy Montbeliarde stosuje się kod MO.

W przypadku gdy umaszczenie zwierzęcia odbiega od umaszczenia charakterystycznego dla danej rasy należy przeprowadzić badanie w celu potwierdzenia pochodzenia zwierzęcia po wskazanej parze rodziców. W przypadku zwierząt nieposiadających udokumentowanego pochodzenia, rasę zwierzęcia określa się na podstawie jego umaszczenia i zapisuje za pomocą kodu literowego w prowadzonej dokumentacji hodowlanej.

Cieliczki i krowy wpisuje się do części wstępnej księgi na podstawie kodu rasy określonego w kartotece pochodzeniowej systemu teleinformatycznego prowadzonego na potrzeby oceny wartości użytkowej lub hodowlanej bydła.

Opis sposobu identyfikacji zwierząt

Zwierzęta rasy Montbeliarde są oznakowane zgodnie z przepisami ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt. Identyfikacja zwierząt polega na porównaniu numeru identyfikacyjnego znajdującego się na kolczykach z numerem zapisanym w dokumentacji hodowlanej.

Zakres informacji o zwierzętach wpisywanych do księgi

Zakres informacji o cieliczkach, krowach i buhajach wpisywanych do księgi hodowlanej bydła rasy Montbeliarde obejmuje:

- 1) datę dokonania wpisu w księdze;
- 2) w przypadku zwierząt :
  - a) urodzonych w kraju - firmę lub nazwę podmiotu, u którego zwierzę się urodziło, jego siedzibę i adres oraz oznaczenie formy prawnej wykonywanej działalności, a w przypadku osoby fizycznej - jej imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania i adres,
  - b) importowanych - kraj pochodzenia;
- 3) firmę lub nazwę hodowcy, jego siedzibę i adres oraz oznaczenie formy prawnej wykonywanej działalności, a w przypadku osoby fizycznej - jej imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania i adres;
- 4) datę urodzenia zwierzęcia;
- 5) rasę i płć zwierzęcia;
- 6) nazwę zwierzęcia, jeżeli została nadana, a w przypadku zwierzęcia urodzonego w wyniku przeniesienia zarodka (embriotransferu) również oznaczenie „ET”;
- 7) numer identyfikacyjny zwierzęcia, nadany na podstawie przepisów o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt;
- 8) informacje dotyczące pochodzenia zwierzęcia, w tym nazwy i numery identyfikacyjne przodków zwierzęcia oraz ich numery w księdze lub rejestrze, jeżeli różnią się od numerów identyfikacyjnych;

- 9) wynik badania grup krwi lub badania markerów DNA, jeżeli badanie to zostało przeprowadzone, a w przypadku zwierząt urodzonych w wyniku przeniesienia zarodka również wyniki badania grup krwi lub badania markerów DNA, rodziców biologicznych zwierzęcia;
- 10) wynik badania na nosicielstwo wad genetycznych, jeżeli badanie to zostało przeprowadzone;
- 11) wyniki oceny wartości użytkowej;
- 12) wyniki oceny wartości hodowlanej, jeżeli ocena taka została przeprowadzona.

Zakres prowadzenia oceny wartości użytkowej niezbędny do realizacji programu hodowlanego dla rasy Montbeliarde

Oceni wartości użytkowej podlegają samice rasy Montbeliarde, które rozpoczęły pierwszą laktację lub pierwszą znaną laktację. Ocena prowadzona jest zgodnie z zakresem i metodyką prowadzenia oceny wartości użytkowej dla typu użytkowego mlecznego i mięsno-mlecznego opracowaną przez Polską Federację Hodowców Bydła i Producentów Mleka i przedłożoną Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Dane pochodzące z oceny zwierząt gromadzone są w systemie teleinformatycznym SYMLEK prowadzonym na potrzeby oceny wartości użytkowej zwierząt.

Opis metody prowadzenia oceny wartości hodowlanej

Ocena wartości hodowlanej dla rasy Montbeliarde ze względu na małą liczebność populacji bydła tej rasy w Polsce nie jest prowadzona.

Opis sposobu prowadzenia selekcji oraz zasady doboru zwierząt do kojarzeń

Do kojarzeń z jałowicami i krowami przeznaczonymi dla dalszej hodowli dobierane są buhaje o najwyższej wartości hodowlanej dla cech mleczności oraz cech typu i budowy, oszacowanej przez INTERBULL. Minimalna wiarygodność oceny genetycznej buhajów wykorzystywanych w sztucznym unasienianiu musi wynosić przynajmniej 0,5 dla głównych cech produkcyjnych, zgodnie z zasadami ICAR. Buhaje wykorzystywane do kojarzeń w stadach poddanych ocenie wartości użytkowej powinny gwarantować uzyskanie postępu

genetycznego w zakresie doskonałych cech. Zalecane jest, aby ze względu na możliwość wystąpienia depresji inbredowej, kojarzone zwierzęta nie miały wspólnego przodka w pokoleniu rodziców i dziadków. Dopuszcza się możliwość używania do krycia naturalnego jałówek i krów buhajów, których pochodzenie zostało potwierdzone wynikiem badania grup krwi lub markerów DNA i wpisanych do ksiąg bydła hodowlanego ras mlecznych.

Opis sposobu kontroli danych o zwierzętach wpisywanych do ksiąg

Dane o pochodzeniu zwierząt gromadzone są w systemie teleinformatycznym SYMLEK. Urodzenie zwierzęcia rejestrowane jest przez zootechnika oceny podczas przeprowadzanego próbnego udoju, który wpisuje datę wycielenia matki zwierzęcia na obowiązującym dokumencie. Pochodzenie zwierzęcia po ojcu wskazanym przez hodowcę weryfikowane jest na podstawie informacji o pokryciu jego matki zgromadzonych w systemie SYMLEK.

Pochodzenie zwierząt zapisane w dokumentacji hodowlanej jest weryfikowane po ojcu, matce lub parze rodziców poprzez losowy wybór zwierząt, od których pobierany jest materiał biologiczny i przeprowadzane są badania grup krwi lub markerów DNA.

Minimalne wymagania, jakie powinny spełniać zwierzęta wpisywane do części wstępnej księgi dla rasy Montbeliarde

Do części wstępnej księgi prowadzonej dla rasy Montbeliarde wpisuje się cieliczki i krowy w stadach, które:

- są poddane ocenie wartości użytkowej,
- posiadają umaszczenie charakterystyczne dla rasy Montbeliarde,
- zostały uznane za odpowiadające standardowi hodowlanemu,
- w przypadku zwierząt posiadających udokumentowane pochodzenie posiadają min.75% genów rasy Montbeliarde.